

2022. DECEMBER 20. | MÜPA

2022. DECEMBER 21. | ZENEAKADÉMIA

KARÁCSONYI KONCERTEK

concerto
BUDAPEST

2022. DECEMBER 20. | kedd 19:30 | MÜPA

CSAJKOVSKIJ

I. (b-moll) zongoraverseny, op. 23

1. *Andante non troppo e molto maestoso*
2. *Andantino semplice*
3. *Allegro con fuoco*

-szünet-

BEETHOVEN

IX. (d-moll) szimfónia, op. 125

1. *Allegro ma non troppo, un poco maestoso*
2. *Scherzo. Molto vivace*
3. *Adagio molto e cantabile*
4. *Presto*

Mihail Pletnyov zongora

Kolonits Klára szoprán

Megyesi Schwartz Lúcia alt

Bernhard Berchtold tenor

Sebestyén Miklós basszbariton

Kodály Kórus Debrecen

vezető karnagy: **Kocsis-Holper Zoltán**

Concerto Budapest

Vezényel: **Keller András**

2022. DECEMBER 21. | szerda 19:30 | ZENEAKADÉMIA

BRAHMS

D-dúr hegedűverseny, op. 77

1. *Allegro non troppo*

2. *Adagio*

3. *Allegro giocoso, ma non troppo vivace*

-szünet-

BEETHOVEN

IX. (d-moll) szimfónia, op. 125

1. *Allegro ma non troppo, un poco maestoso*

2. *Scherzo. Molto vivace*

3. *Adagio molto e cantabile*

4. *Presto*

Kelemen Barnabás hegedű

Kolonits Klára szoprán

Megyesi Schwartz Lúcia alt

Bernhard Berchtold tenor

Sebestyén Miklós basszbariton

Kodály Kórus Debrecen

vezető karnagy: **Kocsis-Holper Zoltán**

Concerto Budapest

Vezényel: **Keller András**

Pjotr Iljics CSAJKOVSKIJ I. (b-moll) zongoraverseny

Bálint
Péter

„Eljátszottam az első tételt. Egy árva szót sem szólt. Ha tudná, milyen ostoba helyzet: mintha főznél valamit a barátodnak, aki mindenféle érzelem és észrevétel nélkül fogyasztja el az ételt. Az Isten szerelmére, ha nem dicsér, legalább mutasson részvétet! Hallgatása mögött alighanem ez áll: Barátom, hogyan is beszélhetnék a részletekről, amikor az egész mű szánalmas! De aztán Nyikolaj Gyurgievicsből ömlött a szidalom: a versenyművem értékelhetetlen és lejátszhatatlan, a részletek töredezettek, maga a mű vulgáris, ki kell dobni, vagy teljesen átírni!”

Az események után a felzaklatott Csajkovszkij írta ezt patrónusának, Nagyezsda von Meck-nek – aki majdnem mindvégig támogatta, noha személyesen soha nem találkozott – tanáránál, a moszkvai Konzervatórium igazgatójánál, Nyikolaj Rubinsteinnél történt meghallgatásról. Majd hozzátette: „Semmit sem változtatok meg, pontosan úgy adom ki a művet, ahogy van!” Ilyen előzmények után indult világhódító útjára a b-moll zongoraverseny a klasszikus repertoár időtlen darabja, amelynek egyik különlegessége, hogy nyoma sincs benne Csajkovszkij szinte összes kompozíciójából kihallható tragikus hangvételnek. 1874-75 voltak élete legbékésebb évei. A másik, hogy a zeneirodalomban ikonikussá vált a nyitótétel kezdete. A zongora három regiszterben megismételt mennydörgő, „teli torokból” akkordjaira mindenki emlékszik, aki csak egyszer is hallotta. Az ezt követő majd 21 percben pedig érzelmek és szenvedélyek hullámvasúttjára ülünk. Ugyan a megrázó kezdethez soha nem térhetünk vissza – mintha az egy különálló grandiózus alkotás lenne, aminek semmi köze sincs ahhoz, ami ezután jön –, sok küzdelem után érjük el a diadalmas befejezést.

A művel most ismerkedő hallgató akár azt hihetné, hogy a zongoraverseny itt véget is ér, nehéz is csendben végig ülni a tételszünetet. Andante következik, amely inkább tétovázó Intermezzo, a költői érzékenységű középső rész pedig szellemes, szórakoztató és ördögien virtuóz. A finálé sok kritikus szerint nem ad megfelelő ellensúlyt a hatalmas első tételhez, talán azért, mert a befejezés felfogása klasszikusnak számít. Ilyen szerkezetű Beethoven D-dúr hegedűversenye vagy Brahms d-moll zongoraversenye. A zongoraversenynek van még egy különlegessége: a népdalok felhasználása. Az első tételben egy ukrán népdalt használ, amelyet Csajkovszkij világtalan kéregető muzikusoktól hallott a kamenkai piacon, a másodikban egy francia sanzont,

MIHAIL PLETNYOV © Alexei Molchanovsky

BERNHARD BÄCHTOLD © Raimund Plocherl

KOLUMITA KLÁRA © Eszke Csilla

KELLER ANDRÁS © Emmer László

KELEMEN BARNABÁS © Benő Sándor

MÉGESI SCHWARTZ LÚCIA © Huszar Mónika

SEBESTYÉN MIKLÓS © Valuska Gábor

KOCSIS-HOLPÉR ZOLTÁN, KODÁLY KÓRUS DEBRECEN

az Il faut s'amuser-t, a harmadikban az ukrán Vesnyavka tavaszköszöntését, és a Podojnyi, podojnyi v Trzar-gorod-t. Ismert dallamok voltak abban a korban, és noha a köztük fennálló kapcsolatot sokan a véletlennek tulajdonítják de többről van szó, mint egyszerű hangulati beillesztésről, a motívumok szervesen illeszkednek a mű szerkezetébe.

És mi történt a viharosan végződő meghallgatás után? A tanítvány végül kétszer is átdolgozta a művet, a mester pedig belátva tévedését, boldogan játszotta el többször is nagy sikerrel a darabot. Ha csak a finálé utolsó pár percét halljuk, indokolt lehet a jótanács a szólistáknak a siker eléréséhez: Gyakorolj sok órán át naponta úgy tíz évig, aztán próbálkozz!

Ludwig van BEETHOVEN

IX. (d-moll) szimfónia

Vajda
János

Gyerekként amint magamra hagytak, ámulattal tekergettem szüleim EKA rádióját. Tetején a 78-as fordulatú acéltűs lemezjátszót bámultam, alatta vas-tag albumokban lemezek rejtőztek. Kipróbáltam az elsőt. Csodálatos világot fedeztem fel. Újra és újra meghallgattam az első oldalt, aztán a többi 15-öt. Ez volt Beethoven IX. szimfóniája, a Weingartner vezényelte Bécsi Filharmonikusokkal 1935-ből. Évekig rándultam lemezt fordítani, amikor a IX. szimfónia a bakelitlemezek oldalak végéhez ért. Vele lettem a komolyzene rabja.

Beethoven 1812-ig szüntelen írta remekműveit, a VIII. szimfónia, f-moll vonósnégyes, a Les Adieux zongora- és G-dúr hegedűszonáta koronázta addigi életművét. Ezután két cselló- és 3 zongoraszonáta és Bagatellek mellett csak alkalmi darabokat írt. 10 év teljessé vált sükettség csöndjében érlelődött a hátralévő 4 év hatalmas anyaga: két zongoraszonáta, Diabelli változatok, a Missa Solemnis, a IX. szimfónia és négy vonósnégyes zseniális korszakformáló csokra. Beethoven kilencedike túllépte a szimfónia addigi kereteit hatalmas méretével és szerkezetével. Korábban énekhangot, kórust nem alkalmaztak. A testvériség szimbólumává vált, és akár jóra, akár rosszra használták a történelem során, továbbra is megtölti a világ koncerttermeit. Elég csak azt mondani: a Kilencedik. Ünnepeltek és ünnepelnek vele bármit bárhol. Szuggesztivitása az indulástól katedrálisok lenyűgöző érzetét kelti: valami hatalmasnak vagyunk tanúi. Sokat mond, hogy a Sony és a Philips a CD-t azért tervezte 74 percesre, hogy ráférjen Furtwängler 1951-es Kilencedike.

A Londoni Filharmonikus Társaság megrendelésére kétszáz éve kezdte papírra vetni, 2 évig dolgozott rajta. Első tétele a csenddel kezdődik, és nő ki

rejtélyesen a hatalmas és összetett szonátaforma, hármass fugatóval a kidolgozásban. Újdonságként az expozíció után nincs ismétlés, helyette az 5. perc körül a sötét moll téma indul újra, de dűrba fordul. Beethoven itt a fagottszólammal a szokásosan fényes dűr hangnemben tud még félelmetesebb sötétséget teremteni. A tétel negyedét adó óriási kóda Beethoven gazdag kadencia-szerzői múltjára utalóan az addigi témákat különböző alakban hozza vissza és erőteljes sztreppel zárul. Szokástól eltérően a második, scherzo tétel a lassú tétel elé került, ami a sötétségből a fénybe vezető utat hivatott jelölni. A várható A-B-A forma kettőzött. Az első téma ötös fugato, egyben mindkét A komplett szonátaforma, tétel a tételben. A B középrész emlékeztet egyedül a scherzók műzettes karakterére és fricska módon szerepel a lezárásban. A lassú tétel kettős variációs formát ölt, a csodálatos lírai első dallam után a második hangzik el és az első változatát a második változata követi. Hét variációpár tárja fel a bensőséges érzelmek mélységeit. Az utolsó variációt kétszer szakítja meg zenekari fanfár, az első után a téma tér vissza, a másodikikat lélegzetelállítóan fájdalmas moll akkordok követik.

És a finálé! A klasszikus zene egyik leghíresebb témája, az EU himnusza. Czernyától tudható, hogy Beethovennek (mint többek közt Verdinek) fenntartásai voltak a kórusos IV. tétellel. Jegyzeteiben hangszeres finálé részleteket is felvázolt, amely az a-moll vonósnégyes zárótételeként valósult meg. Rémisztő fanfárral indul a terjedelmes finálé, önmagában komplex szerkesztésű dramatizált szimfónia. A három felidézett tételt hangszeres recitativo veti el, ezután az „Öröm” téma és rá kilenc(!) variáció, köztük a török indulós, majd 3 epizód, az első kettőre kettősfúgával és a főtémára épített hatalmas kóda következik. Wagner szerint, ahol a zene nem jut tovább, ott jön a szó. Bár Beethoven 1808-ban a Karfantáziát komponálva is így gondolkodhatott, ezúttal a Schiller Örömdájából kiválasztott részletek megzenésítésével a Kilencedik nemcsak egy zenemű-újdonság, hanem a zenében megfogalmazott filozófia. Központi gondolat az öröm erejéről, amelyet mélyen érzelmi szinten élünk meg, amikor együtt osztozunk az esztétikai élményben.

Johannes BRAHMS D-dűr hegedűverseny

*Dr. Asbóth
Richárd*

A szervezők meglepetéssel készültek: a koncert műsorfűzetébe olyan zeneértőktől, zeneszeretőktől kértek rövid írásokat, akik ebben nem profik, de – talán épp az amatőrök lelkesedésével – a zene élvezetének olyan titkait

képesek megosztani, amihez a hivatásos zenetörténész, a hivatásos, rutinos muzsikus esetleg már nehezebben fér hozzá. Ilyen amatőr, a kamarazenét csellistaként lelkesedéssel, szeretettel („amare”) művelő nem-szakember lennék én is. Ötven év az orvos-zenekarban, negyven a Semmelweis vonósnégyesben... Szakember orvasként vagyok, muzsikusként nem. Mi a különbség? Ha a szakembert, a profít arról kérdezik, hogy mi a teendő? – válasza mindig így kezdődik: „Az attól függ!” Az amatőr kevesebbet mérlegel, kevesebbet tétovázik. Lelkesen megragad egy részletet és máris véleménye van róla. A profi a nagy egészet és annak részleteit is, kimunkált eszközeivel tökéletesen kidolgozza – az amatőr eszközei korlátozottabbak, az eredmény szép és hatásos is lehet, de olykor esetlegesebb, ami persze a sikert még lelkesítőbbé teszi. Életem nagy élményének tartom, hogy a zenével nemcsak „passzív” hallgatóként, hanem aktív művelőjeként is érintkezhetem. Mindkettő alapvetően fontos. A zene „egyházának” papjai, a művészek, hiába próbálnák az „áldozatot” önmagukban bemutatni – azt csak a hallgatóság, a „hívek” jelenléte teszi igazán érvényessé.

Brahmsnál minden taktus megfontolt, súlya van. Érzelmes, dallamos, a szolista számára igen nehéz, ráadásul hálátlan pontja is van: a mű egyik csúcspontja éppenséggel nem is a hegedűn, hanem a második tétel elején az oboán szólal meg. Sarasate okkal mondta: Hogy játsszak el egy művet, amikor a legszebb résznél a néma hegedűt szorongatva – az oboát hallgatom?! Számomra mégis épp a második tétel további szakasza a leglenyűgözőbb, ahogy az oboának a hegedű hosszan válaszol, abbahagyhatatlanul sír és panaszkodik. Nagyon érzékenyen, nagyon magába fordulóan. A zenekari kísérlet szinte a háttérben bólogat, társ a sajnálatban. „Szomorú vagyok, de csak neked mondom el.” Magával ragadó technikai próbatétel a harmadik tétel is. Brahms megmutatja, hogyan tud ő vidám lenni. Tobzódnak az ugráló témák, majd a középrész simább mozgású íveket rajzol, de a tempót a lüktető témák igazi concerto-kibontása sem fékezi le.

Őnök, mi, tehát a hallgatóság mai döntése: Brahms hegedűversenyére várunk. Ők – a muzsikuskok, a karmester, a szolista, sőt a köztünk „megbúvó” zenekritikusok, koncertszervezők is – mind minket figyelnek! Sikerül-e átvennünk azt, amivel felkészültek, amit gyakoroltak, ami a mi mai ajándékunk? Mi, az „amatőr hallgatók”, tudjuk mit kértünk, tudjuk mit várunk. Azt a hegedűversenyt, amit ismerünk, amit szeretünk, ha a mű elemzését, „poénjait” illetően talán nem profi módon felkészült füllel, de ünnepszzerűen nagyon is felkészült lélekkel akarunk újra és ismét meghallgatni.

CHRISTMAS CONCERT 1

20 December, 2022 | Tuesday 19:30 | MÜPA BUDAPEST

TCHAIKOVSKY: Piano Concerto No 1 in B-flat minor, op. 23
- intermission -

BEETHOVEN: Symphony No. 9 in D minor, op. 125

Mikhail Pletnev piano,

Klára Kolonits soprano, **Lucia Megyesi Schwartz** alto,

Bernhard Berchtold tenor, **Miklós Sebestyén** bass baritone

Kodály Choir Debrecen (chief choir director: **Zoltán Kocsis-Holper**)

Concerto Budapest Symphony Orchestra

Conductor: **András Keller**

All those invited on a pre-Christmas spiritual-musical journey by Concerto Budapest and their music director András Keller will travel from darkness to light, from drama to joyous celebration. The fact is, both Tchaikovsky's most famous piano concerto (and one of the greatest in music history) and Beethoven's final symphony are simply sublime music, and in both we come across the concept of the brotherhood of peoples. Mikhail Pletnev, one of the most important pianists-conductors of our age, an experienced disciple of Russian music, along with superb vocalists from the Hungarian opera scene, play their part in this glittering celebration. There are many common points of reference in the two masterpieces performed at the Christmas Concert by Concerto Budapest: both were strongly criticized on several accounts by close friends and colleagues, yet in the end, both works were performed in the exact form conceptualized by the stubborn composers and, of course, proved to be massive and continued successes. Beethoven's symphony starts out from void, from chaos, and attains the ethereal heights of Schiller's Ode to Joy, while Tchaikovsky's piano concerto progresses from dramatic hammer blows to the celebratory dance music of the finale, in which analysts reckon the Russian composer worked up Ukrainian folk music motifs. What is this if not the expression of the brotherhood of peoples? Meanwhile, the message of the Beethoven music is made abundantly clear: "All people become brothers". There could be no more noble wish for this festival of love.

CHRISTMAS CONCERT 2

21 December, 2022 | Wednesday 19:30 | LISZT ACADEMY

BRAHMS: Violin Concerto in D major, op. 77

- intermission -

BEETHOVEN: Symphony No. 9 in D minor, op. 125

Barnabás Kelemen violin,

Klára Kolonits soprano, **Lucia Megyesi Schwartz** alto,

Bernhard Berchtold tenor, **Miklós Sebestyén** bass baritone

Kodály Choir Debrecen (chief choir director: **Zoltán Kocsis-Holper**)

Concerto Budapest Symphony Orchestra

Conductor: **András Keller**

"The entire work is in symphonistic style and the attention is immediately drawn to motifs cross-sounding in three parts. However, as a violin concerto this work will not be able to evoke a long-term effect because of its complicated composition and only Joachim is capable of coping with the technical challenges we particularly come across in the finale." These words are taken from a report by a Pest newspaper in January 1878 about the concert at the Vigadó in which József Joachim played the Brahms Violin Concerto barely more than a week after its world premiere in Leipzig. As for its long-term impact, well this has been proven over the past 140 years or so, and we can have no doubt, either, that Kossuth Prize laureate Barnabás Kelemen is fully up to the job of handling the virtuoso solo part. If one can say, reasonably, that the Brahms piece is a core element of the concert repertoire held in great esteem, then the term 'iconic' at the very least could be applied with regard to the masterpiece played after the intermission. After all, it is Beethoven's Ninth we are talking about. Debussy wrote the following: "The Ninth Symphony has been shrouded in a fog of noble words and decorative statements. It's the masterpiece about which more nonsense has been spread than any other. One can be amazed that it hasn't long since been buried under the mountain of writings issued forth by it." The cult status of Symphony No. 9 has still not managed to bury the work, ample proof of which is given by the interpretation of András Keller et al.

Áldott karácsonyt
és boldog új évet kívánunk!

Season's Greetings

**concerto
BUDAPEST**

concertobudapest.hu

KULTURÁLIS ÉS INNOVÁCIÓS
MINISZTERIUM

ZENEAKADÉMIA
ALAPÍTVA 1875

mupa
Budapest